

Ing. arch. Jaroslav Mackerle – archeolog Malé Hané

* 8. srpna 1913, Jevíčko – † 3. listopadu 1964, Svitavy

Jaroslav Mackerle patřil bezpochyby k nejvýznamnějším amatérským archeologům poválečného Československa. V uplynulém roce i v roce aktuálním si připomínáme dvojí životní výročí tohoto významného vlastivědného badatele, jehož zájem směřoval zvláště k národopisu a dějinám regionu Malé Hané.

Mackerle se narodil 8. srpna 1913 v Jevíčku v česko-německé rodině, jeho otec Julius (1866–1938) zde vlastnil stavební firmu. Již od nízkého věku bylo zřejmé, že by se rád věnoval technickému oboru, po ukončení jevíčského reálného gymnázia roku 1931 se proto zapsal ke studiu architektury na tehdejší České vysoké škole technické (dnešní Vysoké učení technické) v Brně. Během studií se také zajímal o film, vstoupil do zdejšího klubu kinoamatérů a začal se věnovat kreslenému filmu. Mackerle byl v roce 1935 prvním československým kinoamatérem, který vytvořil kreslený film (*Pejsek Čokl*). Film byl oceněn v celorepublikové soutěži, ale také v soutěži mezinárodní v Berlíně v roce 1936. Brzy

Mackerle vytvořil i dva další kreslené snímky – *Kiki hrdina* a *Žízala Žiža*. V roce 1938 Mackerle studium architektury dokončil a vrátil se do rodného města. V té době však zemřel jeho otec, po němž se společně s bratry ujal řízení rodinné firmy. Na sklonku roku 1939 se oženil s Julií Worlovou (1930–2014), jež byla jeho dlouholetou známostí. Manželka se mu pak stala celoživotní oporou v dobrých i horších časech. Během války pracoval Mackerle i nadále ve stavitelské firmě, tu však v této době ve skutečnosti řídila německá okupační správa.

V květnu 1945 se rodinná firma dostala zpět do rukou Mackerleho a jeho bratra Karla, ne však na dlouho. Po únoru 1948 byla znárodněna a posléze se stala součástí národního podniku Pozemní stavby. Mackerle odmítal mnohé výzvy ke vstupu do KSČ, proto se potýkal s problémy se zaměstnáním a byl nucen často střídat zaměstnavatele. Nejdříve pracoval v brněnských podnicích Stavoprojekt a Potravinoprojekt, později v Okresních stavebních podnicích v Moravské Třebové a v Boskovicích. Okresní stavební podnik v Boskovicích byl již jeho posledním zaměstnavatelem. Roku 1962 se Mackerleovi přihodila nešťastná nehoda. Při opravě svého domu na náměstí v Jevíčku spadl z několikametrového lešení a následky pádu pociťoval následující dva roky až do své smrti. Jaroslav Mackerle zemřel 3. listopadu 1964 ve svitavské nemocnici a pohřben byl na hřbitově v Jevíčku.

Archeologie Mackerleho oslovila pravděpodobně již ve 30. letech, oboru se však mohl více věnovat až po druhé světové válce. Jaroslav Mackerle patřil k těm regionálním historikům, kteří význam archeologie pro upřesňování starších dějin nepodceňovali. Naopak tento obor považoval za základní pilíř výzkumu nejen pravěku, ale i středověku. Na svou dobu příkladně pojednání o prehistorii regionu uveřejnil v roce 1948 pod názvem *Pravěk Malé Hané* a další články na sebe nenechaly dlouho čekat. V Archeologických rozhledech publikoval Mackerle dva články. Článek *Slovanské zásobnice* pojednává o významu nálezů tohoto druhu keramiky, jeho charakteristice a přibližné typologii, závěrem jsou zmíněny jednotlivé nálezy na Moravě. Druhý článek se věnuje staromoravskému hradisku u Radkova, ležícímu nedaleko Moravské Třebové. Tomuto hradisku přisuzuje Mackerle pouze obrannou funkci, zatímco blízkému hradisku u Mařina

přisuzuje funkci správní a předpokládá, že jde o centrum raně středověké Úsobrné provincie s názvem „Uzobrnengrad“. Svou domněnku dále rozvádí ve vlastivědném sborníku Severní Morava v článku *Provincie Úsobrná*, v němž ztotožňuje Úsobrnou provincii s územím dnešní Malé Hané a přilehlých oblastí. Tato relativně izolovaná oblast měla dle Mackerleho patřit k nejvýznamnějším mocenským centrům Moravy v raném středověku, jimiž byly také oblasti jižní Moravy a Hané, tj. území mezi Brnem a Olomoucí. Problematikou lokalizace Úsobrné provincie a jejího správního centra se později zabývali také např. Ladislav Hosák či Pavel Bolina.¹ Další významnou součástí díla Jaroslava Mackerleho v oboru archeologie je práce nazvaná *Stará sídelní oblast severozápadní Moravy* z roku 1957, která však k naší lítosti zůstala v rukopise. Jde o zmapování lokalit a nálezů na širším teritoriu Malé Hané. Ve sborníku Blanensko z roku 1964 se Mackerle v článku *Vznik a počátky města Boskovic* zamyslel také nad nejstaršími dějinami tohoto města. Některé části Mackerleho historiografického díla však vyšly i po jeho smrti – v roce 1965 vyšla kniha *Starý Cimburk u Trnávky*, v níž se Mackerle zabýval dějinami hradu, který se tyčí nad Městečkem Trnávkou. O soudobém významu archeologického bádání Jaroslava Mackerleho pak svědčí i jeho přátelství a úzká spolupráce s Jaroslavem Böhmem (1901–1962) a Josefem Skutilem (1904–1965).

Jaroslav Mackerle byl vlastivědným badatelem, který po druhé světové válce velkou měrou zpopularizoval archeologii jakožto významný prostředek k poznání nejstarších dějin regionu. Přestože většina jeho spisů zůstala v rukopise, stále jsou tyto texty využitelné i pro dnešního badatele.

Lukáš F. Peluněk

Výběrová bibliografie Jaroslava Mackerleho v oboru archeologie

- MACKERLE, J., 1948: Pravek Malé Hané. Jevíčko.
 MACKERLE, J., 1955: Slovanské zásobnice, AR VII, 83–90.
 MACKERLE, J., 1957: Provincie Úsobrná. Severní Morava, sv. 2, 23–26.
 MACKERLE, J., 1957: Staromoravské hradisko u Radkova, AR IX, 419–424.
 MACKERLE, J., 1964: Vznik a počátky města Boskovic. In: Blanensko. Sborník archívních a vlastivědných studií (Skutil, J., red.), 47–49. Blansko.
 MACKERLE, J., 1965: Starý Cimburk u Trnávky. Velké Opatovice.

¹ Hosák, L., 1964: Historický místopis hradského obvodu olomouckého do pol. 14. stol. In: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica. Historica VII, 45–90. Olomouc; Bolina, P., 2003: Kde byl přepaden biskup Jindřich Zdík roku 1145 (Příspěvek k historii moravsko-českého pomezí), ČMM CXXII, 343–373; Týž, 2005: Byl hrad Svojanov u Poličky posledním centrem tzv. úsobrné provincie? (Příspěvek k historii moravsko-českého pomezí II), ČMM CXXIV, 3–46.

